

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Керівник секції: завідувач кафедри господарського права і процесу,
доктор юридичних наук, професор О. П. Подцерковний

Секретар секції: лаборант кафедри господарського права і процесу
В. С. Бондаренко

ПОДЦЕРКОВНИЙ ОЛЕГ ПЕТРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри господарського права і процесу,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України

ПРО ПОТРЕБИ ВРАХУВАННЯ ДОСВІДУ ПРОВІДНИХ ЗАХІДНИХ ЮРИСДИКЦІЙ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОАРБІТРАБЕЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Проведені у 2017 році реформ процесуального законодавства позиції міжнародного комерційного арбітражу в Україні посилилися завдяки централізації інстанційної юрисдикції щодо приведення до виконання та оспорування рішень міжнародних комерційних арбітражів (Київський апеляційний суд), запровадження принципу проарбітрабельності при подоланні будь-яких сумнівів у дійсності арбітражної угоди, нарешті, визначення процедур судового сприяння арбітражному розгляду.

Разом із тим, почасти судова практика демонструє тривожні сигнали, що уособлюють відхід від проарбітрабельності національної правової системи, коли скасовуються арбітражні рішення (відмовляється у приведенні їх до виконання) з підстав, які не відомі західним правопорядкам.

Підтримка арбітражу в юрисдикціях провідних країн світу має цілком прагматичний підтекст. Проарбітрабельність, тобто сприятливий режим арбітражних розглядів та виконання арбітражних рішень, безпосередньо впливає на інвестиційний та комерційний клімат в країні. Адже формує юрисдикційну інфраструктуру спрощеного та приватного розгляду спорів підприємців. Арбітраж є своєрідним відображенням юрисдикційного компромісу між інтересами резидента та нерезидента, чого національна судова система по природі не може, будучи наближеною до однієї сторони – резидента

у зовнішньоекономічному контракті. По-перше, арбітраж усуває розбіжність національних юрисдикційних уподобань сторін цього контракту на користь третього незалежного елементу – сформованого сторонами арбітражного органу. Це дозволяє вдихнути життя в зовнішньоекономічний контракт, якого він був би позбавлений, якби сторони не були упевнені в можливості вирішити вірогідний спір та примусово виконати контракт.

Проарбітрабельність правової системи демонструє також здатність громадянського суспільства відігравати активну роль у формуванні економічного правопорядку, що підвищує довіру інвесторів до економіки в цілому, адже у них з'являється реальна можливість уникати складних та обтяжливих судових процедур на користь погоджених сторонами арбітражних правил.

Попри кілька років проарбітрабельності національної правової системи, яку демонстрували суди після прийняття нових Господарського та Цивільного процесуального кодексів у 2017 році, останні роки в Україні почали з'являтися рішення ВС, які дезорієнтують арбітражне співтовариство та можуть бути охарактеризовані як недружні до арбітражу.

Час від часу Україні приймаються судові рішення, які складно інтерпретувати інакше, як упередженням стосовно арбітражу. Прикладом можна назвати рішення ВП ВС від 8 травня 2018 року у справі № 761/605/17-ц, в якому нікчемність арбітражної угоди була зумовлена, на думку суду, із тим, що вона «не містить підписів сторін під текстом, викладеним російською мовою, яка згідно з умовами договору має перевагу над англійською редакцією цього договору, що підписана сторонами». Значний удар по проарбітрабельності національної правової системи, як видається, нанесла постанова Об'єднаної палати КГС ВС від 17.12.2021 року у справі № 910/9841/20.В цьому рішенні санкціоновано розгляд господарським судом спору щодо визнання недійсною арбітражної угоди (застереження), навіть якщо це є єдиною позовною вимогою. Традиційно залишається формалізм у судових рішеннях у справах щодо неточності арбітражного застереження. Низка судових рішень значно розширили підходи до поняття «публічного порядку», що здатне зробити невизначеним перспективи визнання та приведення до виконання арбітражних рішень в Україні. Зокрема, рішенням колегії КГС Верховного суду від 21 жовтня 2022 року у справі № 824/309/21 (ТОВ «ОЛФА» проти АТ «Олайнфарм»), було скасовано рішення МКАС при ТПП України у справі про стягнення збитків. У цьому випадку суд безпрецедентно заглибився в обставини арбітражної справи, порядок оцінки доказів у справі, значення претензійного порядку, додержання строків арбітражної процедури та відніс до порушення публічного порядку не лише порушення «основних засад цивільного права», «законних інтересів осіб», але й принципів судового процесу.

На противагу цьому підходу, суди розвинутих країн світу надзвичайно вузько підходять до підстав оспорування арбітражного рішення, особливо в контексті кваліфікації порушення публічного порядку.

Зокрема, у американських судах визнано найвищим стандартом, відповідно до якого рішення не підлягає виконанню всупереч

державному порядку тою мірою, в якій воно «суперечить фундаментальним уявленням про те, що є пристойним і справедливим у державі, де вимагається виконання» *Tahanv. Hodgson*, 662 F.2d 862, 864 (D.C. Cir.1981). У класичному формулюванні суперечитиме публічному порядку рішення, яке «явно має тенденцію» підірвати суспільні інтереси, суспільну довіру до застосування закону або безпеку індивідуальних прав на особисту свободу чи приватну власність. *Ackermann v. Levine*, 788 F. 2d 830, 841 (2d Cir. 1986).

Майже в кожному рішенні американських судів щодо приведення до виконання рішень арбітражів можна знайти такі твердження: зазвичай визнання арбітражного рішення є «спрощенням провадженням, яке просто перетворює остаточне арбітражне рішення у рішення суду». *Citigroup, Inc. проти Abu-Dabi*, 776 F.3d 126, 132 (2d Cir. 2015); «перегляд судом арбітражного рішення... суворо обмежений, щоб не завадити подвійним цілям арбітражу, а саме – ефективному врегулюванню спорів і уникненню тривалих і дорогих судових процесів». *United Bhd. of Carpenters&Joiners of Am. проти Tappan Zee Constructors, LLC*, 804 F.3d 270, 274–75 (2d Cir. 2015); «обґрунтування рішення арбітра не потрібно пояснювати, і рішення повинно бути підтверджене, якщо чинна підстава для арбітражу» *DH Blair&Co. v. Gottdiener*, 462 F.3d 95, 110 (2d Cir. 2006). Серед іншого, йдеться про «явне нехтування законом», що може вважатися порушенням публічного порядку.

Це «явне» передбачає застосування «дуже високого стандарту доказування з боку скаргника на арбітражне рішення: сторона, яка прагне «скасувати арбітражне рішення, несе тягар доведення, і стандарт, необхідний для уникнення визнання, є дуже високим». *STMicroelectronics, NV проти CreditSuisseSec. (USA) LLC*, 648 F.3d 68, 74 (2d Cir. 2011).

Зокрема, традиційно стороні, що виступає проти визнання арбітражного рішення вказується, що їй «не вдалося продемонструвати, що остаточне рішення було засноване на явному нехтуванні законом». Суд може скасувати арбітражне рішення, засноване на явному нехтуванні законом, тільки якщо «встановить, що (1) арбітри знали про регулюючий правовий принцип, але відмовилися його застосувати або взагалі проігнорували його, і (2) «закон проігнорований арбітрами був чітко визначеним, прямим та безпосередньо застосовуваним до справи». *ZurichAm. Ins. Co. v. TeamTankers AS*, 811 F.3d 584, 589 (2d Cir. 2016) .

Повинен братися до уваги й інший важливий аргумент проти абстрактного сприйняття правила про «порушення публічного порядку»: будь-яка довільність у цьому питанні сама по собі суперечить принципу верховенства права, адже формує невизначеність, у межах якої сприйняття публічного порядку стає непередбачуваним.

Порушення публічного порядку повинно кваліфікуватися судами за наявності встановлених фактів явного нехтування прямих заборон, встановлених державою щодо захисту суверенітету, засадничих прав та свобод людини, а не формальних порушень процесуальних чи матеріально-правових засад (принципів).

Верховний суд повинен активно впливати на проарбітрабельність національної правової системи, що передбачає вузький підхід до

підстав оскарження арбітражних рішень з урахуванням цілей правової визначеності й стимулювання інвестиційної активності в Україні.

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, МКАС при ТПП України, приведення до виконання рішення арбітражу, оспорування арбітражного рішення, публічний порядок.

Key words: international commercial arbitration, ICAC at the Chamber of Commerce and Industry of Ukraine, enforcement of the arbitration decision, contestation of the arbitration decision, public order.

ВОЗНЯКОВСЬКА КРИСТІНА АНАТОЛІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту,
доктор юридичних наук, професор*

БЛЕНЕЦЬ ДАРІЯ АНАТОЛІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту,
кандидат юридичних наук*

ОРГАНІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗОНАХ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Зони митного контролю є важливим елементом міжнародної торгівлі, оскільки вони забезпечують безпеку та зменшують ризики для економічних суб'єктів. В період 2022 року було визначено основні вектори роботи у напрямку організації митного контролю та оформлення на 2023 рік. Зокрема, окреслені питання щодо організації митного контролю та оформлення, а також щодо якості виконання завдань, які ставились перед митницями. Одним із важливих напрямків організації є контроль за функціонуванням місць доставки товарів в розрізі забезпечення умов для належного виконання митних формальностей та дотримання режиму зони митного контролю [1].

Суб'єкти господарювання, що здійснюють свою діяльність в зонах митного контролю, можуть бути різних форм власності: державні підприємства, комерційні організації, фізичні особи-підприємці. Такі підприємства можуть займатися виробництвом, зберіганням та транспортуванням товарів. Вони можуть бути спрямовані як на забезпечення власних потреб, так і на реалізацію своєї продукції на внутрішньому ринку або експорт. Серед суб'єктів господарювання, які займаються експортом та імпортом товарів в зонах митного контролю, можна виділити виробників, постачальників, дистриб'юторів, перевізників та інші сторони, які забезпечують рух товарів

СЕКЦІЯ 26
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Подцерковний Олег Петрович

Про потреби врахування досвіду провідних західних юрисдикцій при забезпеченні проарбітрабельності національної правової системи 670

Возняковська Крістіна Анатоліївна,

Біленець Дарія Анатоліївна

Організація господарської діяльності в зонах митного контролю . . . 673

Будурова Ганна Миколаївна

Звернення до міжнародного комерційного арбітражу в умовах воєнного стану. 676

Добровольська Володимира Володимирівна

Щодо висновку аудитора стосовно суб'єктів господарювання 680

Попелюк Вадим Павлович

Ретроспективний погляд на конкурентні відносини щодо захисту Господарського кодексу України 683

Згама Антоніна Олександрівна

М'яке право у господарському судочинстві: механізми реалізації . . 687

Зятіна Діна Володимирівна

Корпоративні права у ліквідаційній процедурі у справі про банкрутство. 691

Романадзе Луїза Джумберовна

Обов'язкові інформаційно-оціночні зустрічі з медіатором як елемент розвитку медіації в Україні 694

Гофман Олександр Рудольфович

Окремі питання господарсько-правового забезпечення надання гарантій уряду у механізмі стимулювання розвитку переробної галузі в аграрному секторі України 696

Лазарева Наталя Михайлівна

Використання системи ProZorro в господарській діяльності 700

Прилуцька Аліна Вікторівна

Щодо різновидів альтернативних способів вирішення господарських спорів. 702

Голощак Анастасія Миколаївна

Господарська діяльність в умовах дії спеціальних режимів господарювання в умовах воєнного стану. 704

Ковалевич Ігор Ігорович

Теоретико-правовий аналіз судової практики в частині обігу віртуальних активів 708